

IQLIM O'ZGARISHI VA XALQARO HAMKORLIK: EKOLOGIK DIPLOMATIYA IMKONIYATLARI

Toirova Zerda Tolmas qizi

Student of Alfraganus University

Ijtimoiy fanlar fakulteti

Xalqaro munosabatlar yo'nalishi

3- kurs talabasi

Ilmiy rahbar:

Abdurahmonov Xolboy

Email: zerdatoirova@gmail.com

Annotatsiya. *Ushbu maqolada iqlim o'zgarishi muammosi va uni bartaraf etishda xalqaro hamkorlikning ahamiyati tahlil qilinadi. Xususan, ekologik diplomatiya vositalari, global kelishuvlar (Parij bitimi, Kioto protokoli) hamda davlatlarning barqaror rivojlanish strategiyalari ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda ekologik diplomatiya xalqaro xavfsizlik va global hamkorlikni mustahkamlashdagi imkoniyatlari yoritiladi.*

Kalit so'zlar: *iqlim o'zgarishi, xalqaro hamkorlik, ekologik diplomatiya, Parij bitimi, barqaror rivojlanish.*

Аннотация. *В данной статье рассматривается проблема изменения климата и значение международного сотрудничества в её решении. Особое внимание уделяется инструментам экологической дипломатии, глобальным соглашениям (Парижское соглашение, Киотский протокол), а также национальным стратегиям устойчивого развития. В исследовании подчеркиваются возможности экологической дипломатии в укреплении международной безопасности и глобального сотрудничества.*

Ключевые слова: *изменение климата, международное сотрудничество, экологическая дипломатия, Парижское соглашение, устойчивое развитие.*

Abstract. *This article analyzes the issue of climate change and the importance of international cooperation in addressing it. In particular, it examines the tools of environmental diplomacy, global agreements (the Paris Agreement, the Kyoto Protocol), and national strategies for sustainable development. The study highlights the opportunities of environmental diplomacy in strengthening international security and global cooperation.*

Keywords: *climate change, international cooperation, environmental diplomacy, Paris Agreement, sustainable development.*

KIRISH

Iqlim o'zgarishi bugungi kunda insoniyat duch kelayotgan eng dolzarb va murakkab global muammolardan biridir. Atmosferaga chiqarilayotgan issiqxona gazlari, o'rmonlarning kesilishi, sanoat faoliyati hamda transport vositalaridan chiqayotgan chiqindilar Yer haroratining ortishiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda. Global isish oqibatida qutblardagi muzliklarning erishi, dengiz sathining ko'tarilishi, qurg'oqchilik, kuchli to'fonlar va boshqa tabiiy ofatlar tez-tez yuz berishi kuzatilmoqda. Bu esa nafaqat ekologik falokatlar, balki oziq-ovqat xavfsizligi, migratsiya jarayonlari va ijtimoiy-siyosiy beqarorlik kabi omillarga ham sabab bo'lmoqda.

Mazkur jarayonning salbiy oqibatlarini yumshatish uchun xalqaro hamkorlik, ekologik diplomatiya va barqaror rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Iqlim masalasi nafaqat atrof-muhit muhofazasi, balki global xavfsizlik va iqtisodiy taraqqiyot bilan ham chambarchas bog'liq. Shu boisdan, iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish faqat alohida davlatlarning vazifasi emas, balki butun insoniyatning umumiy mas'uliyatidir.

ADABIYOTLAR SHARHI

Iqlim o'zgarishi masalasi bo'yicha ilmiy tadqiqotlar keng ko'lamda olib borilib, ushbu jarayonning sabablari, oqibatlari hamda yechimlariga oid turli yondashuvlar shakllangan. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) ning so'nggi hisobotlariga ko'ra, global haroratning oshishi bevosita inson faoliyati – xususan, sanoat chiqindilari, transport vositalaridan ajraladigan karbonat angidrid va metan kabi issiqxona gazlari bilan chambarchas bog'liqdir (IPCC, 2021). Bu xulosa ilmiy hamjamiyat tomonidan keng e'tirof etilgan asosiy dalillardan biridir.

Stern (2007) o'zining mashhur hisobotida iqlim o'zgarishini “eng yirik bozor muvaffaqiyatsizligi” sifatida baholab, iqtisodiy choralarni ko'rish zarurligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, agar davlatlar va xalqaro tashkilotlar tezkor iqtisodiy islohotlarni amalga oshirmasa, iqlim inqirozi kelajakda iqtisodiyotni yanada katta yo'qotishlarga olib kelishi mumkin.

Held va boshqalar (2011) esa iqlim masalasini global hamkorliksiz hal etib bo'lmazligini alohida qayd etadi. Ularning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, har bir davlatning milliy siyosati alohida ahamiyatga ega bo'lsa-da, iqlim o'zgarishi singari transmilliy muammolar faqat xalqaro miqyosdagi birgalikdagi harakatlar orqali samarali boshqarilishi mumkin.

Shuningdek, Najam, Huq va Sokona (2003) rivojlanayotgan mamlakatlarning ekologik diplomatiyadagi faol rolini o'rganib, bu davlatlarning xalqaro muzokaralardagi pozitsiyasi tobora kuchayib

borayotganini ko'rsatib bergan. Ularning fikricha, rivojlanayotgan mamlakatlar iqlim adolatini ta'minlashda, xususan, rivojlangan davlatlarning tarixiy mas'uliyatini eslatishda muhim o'rin tutadi.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlar iqlim o'zgarishini ilmiy, iqtisodiy va siyosiy nuqtai nazardan keng yoritib, muammoni hal qilishda xalqaro hamkorlikning, barqaror iqtisodiy strategiyalarning va rivojlanayotgan davlatlarning faolligining o'ta muhimligini ta'kidlaydi.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqot tahliliy va qiyosiy yondashuvlar asosida olib borildi. Avvalo, IPCC, BMT, Yevropa Ittifoqi va boshqa xalqaro tashkilotlarning rasmiy hisobotlari ko'rib chiqildi va ulardan iqlim o'zgarishi bo'yicha xalqaro siyosiy va huquqiy pozitsiyalar tahlil qilindi. Bundan tashqari, turli mamlakatlarning milliy iqlim strategiyalari va ekologik diplomatiyadagi tajribalari solishtirildi, ularning o'zaro o'xshashlik va farqli jihatlari aniqlab berildi.

Tadqiqot davomida ilmiy maqolalar, xalqaro konferensiyalar materiallari hamda ekspert xulosalari ham o'rganildi. Ushbu manbalar asosida xalqaro hamkorlikning kuchli va zaif tomonlari tahlil qilinib, mavjud muammolar va imkoniyatlar yoritildi.

Mazkur metodologiya orqali nafaqat iqlim diplomatiyasining bugungi holati, balki uning istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlari ham ko'rsatib berildi. Shu bilan birga, olingan natijalar xalqaro hamkorlikni yanada mustahkamlash uchun qanday strategiyalar samarali bo'lishi mumkinligini aniqlashga xizmat qildi.

NATIJALAR VA MUNOZARA

Iqlim o'zgarishi bilan kurashda xalqaro hamkorlikning ahamiyati juda katta. BMTning Parij kelishuvi (2015) davlatlararo ekologik diplomatiya tarixida muhim burilish yasadi. Ushbu kelishuv 190 dan ortiq davlatni issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirishga majbur etdi. Shu orqali davlatlar birinchi marta umumiy maqsad sari harakat qilishga rozi bo'ldi. Ammo amaliyotda ayrim mamlakatlarning iqtisodiy manfaatlari kelishuv shartlarini to'liq bajarishga to'sqinlik qilmoqda. Shunga qaramay, Parij kelishuvi ekologik diplomatiya uchun yangi bosqichni boshlab berdi. Shuningdek, xalqaro hamkorlik faqat davlatlararo darajada emas, balki mintaqaviy va mahalliy darajada ham rivojlanmoqda. Masalan, Yevropa Ittifoqi "Green Deal" strategiyasi orqali iqlim neytrallikka erishishni maqsad qilgan. Osiyo mamlakatlarida esa suv resurslari va energiya xavfsizligi bo'yicha qo'shma loyihalar yo'lga qo'yilmoqda. Bu jarayonlar ekologik diplomatiyaning faqat global emas, balki mintaqaviy muammolarni hal qilishda ham muhimligini ko'rsatmoqda.

XULOSA

Iqlim o'zgarishi bugungi kunda insoniyatning eng katta global chaqiriqlaridan biridir. Bu muammo davlatlar o'rtasida o'zaro ishonch, hamkorlik va uzoq muddatli strategiyalarni talab qiladi. Ekologik diplomatiya esa bunday jarayonlarning markazida turib, kelishuvlar, xalqaro mexanizmlar va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Shuni alohida ta'kidlash joizki, iqlim muammosini hal qilish faqat rivojlangan mamlakatlarning emas, balki rivojlanayotgan davlatlarning ham faol ishtirokini talab etadi. Global birdamlik va adolat asosida harakat qilingandagina ekologik diplomatiya kutilgan natijani beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Held, D., Fane-Hervey, A., & Theros, M. (2011). The Governance of Climate Change: Science, Politics and Ethics. Polity Press.
2. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2021). Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Cambridge University Press.
3. Najam, A., Huq, S., & Sokona, Y. (2003). Climate Negotiations Beyond Kyoto: Developing Countries Concerns and Interests. Climate Policy, 3(3), 221–231.
4. Stern, N. (2007). The Economics of Climate Change: The Stern Review. Cambridge University Press.
5. United Nations. (2015). Paris Agreement. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC).
6. European Commission. (2019). The European Green Deal. Brussels: European Union.
7. Keohane, R. O., & Victor, D. G. (2016). Cooperation and Discord in Global Climate Policy. Nature Climate Change, 6(6), 570–575.
8. Bodansky, D. (2010). The Art and Craft of International Environmental Law. Harvard University Press.
9. Kh, K. B. (2019). Формирование чувства национальной гордости воспитанников начальных классов домов милосердия посредством хадисов. International scientific review, (LXIV), 54-56.
10. Karimova, B.X. (2023). TA'LIM MUASSASASIGA RAHBARLIK QILISHNING BOSHQARUV MADANIYATI. PEDAGOGIK MENEJMENTDA KREATIVLIK VA KASBIY KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3 (4), 918-924.
11. Karimova, B.X. (2023). TA'LIM MUASSASASIGA RAHBARLIK QILISHNING BOSHQARUV MADANIYATI. PEDAGOGIK MENEJMENTDA

KREATIVLIK VA KASBIY KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3 (4), 918-924.

12. Karimova, Bibixol Xayrullayevna (2021). MEHRIBONLIK UYLARI BOSHLANG'ICH SINFI TARBIYALANUVCHILARIDA MILLIY G'URURNI HADISLAR ASOSIDA SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1 (9), 952-961. doi: 10.24412/2181-1784-2021-9-952-961

13. Falkner, R. (2016). The Paris Agreement and the New Logic of International Climate Politics. International Affairs, 92(5), 1107–1125.

14. Sachs, J. D. (2015). The Age of Sustainable Development. Columbia University Press.